

### Η ζωή στη Σύμη, Ευγενία Φακίνου

#### Ενδεικτικές πληροφορίες για τη συγγραφέα.

- Η **Ευγενία Φακίνου** γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1945 και μεγάλωσε στην Αθήνα, όπου σπούδασε γραφικές τέχνες και αρχαιολογική ξενάγηση. Αφού εργάστηκε μερικά χρόνια σε περιοδικά ως γραφίστας, το 1975 δημιούργησε το «αντικειμενοθέατρο» Ντενεκεδούπολη, που ήταν ένα πρωτότυπο κουκλοθέατρο από πεταμένα αντικείμενα, κυρίως ντενεκεδάκια. Το είδος αυτό παιδικού θεάτρου αγαπήθηκε πολύ από τα παιδιά. Η Φακίνου έγραψε και εικονογράφησε 17 παιδικά βιβλία, ενώ από το 1982 άρχισε να γράφει και μυθιστορήματα. Γενικά τα βιβλία της κάνουν πολλές επανεκδόσεις και έχουν κυκλοφορήσει σε εκατοντάδες χιλιάδες αντίτυπα, ενώ τα μυθιστορήματά της έχουν μεταφραστεί σε πολλές ξένες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ρωσικά, ουγγρικά, ολλανδικά, δανέζικα, σερβικά και ιταλικά).
- **Έργα. Παιδικά βιβλία.** *Το αστέρι των Χριστουγέννων — Τα Ελληνάκια — Ο κύριος Ουλτραμέρ — Ξύπνα Ντενεκεδούπολη — Στο Κουρδιστάν — Το μεγάλο ταξίδι του Μελένιου — Μια μικρή καλοκαιρινή ιστορία κ.ά.*
- **Μυθιστορήματα.** *Αστραδενή (1982) - Το έβδομο ρούχο (1983) - Η μεγάλη πράσινη (1987) - Γάτα με πέταλα (1990) - Ζάχαρη στην άκρη (1991) - Η Μερόπη ήταν το πρόσχημα (1994) - Εκατό δρόμοι και μία νύχτα (1997) - Τυφλόμουγα (2000).*

#### Θεματικά κέντρα

- ☐ Ανάγκες που γεννιούνται σε αιγαιοπελαγίτικα νησιά (λειψυδρία κ.ά.).
- ☐ Νησιώτικη αρχιτεκτονική προσαρμοσμένη στις οικογενειακές ανάγκες.
- ☐ Ομαδική ζωή και ανθρώπινες σχέσεις που βασίζονται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη.
- ☐ Παιδικά παιχνίδια και ελεύθερος χρόνος σε μια παραδοσιακή κοινωνία.

#### Ενότητες

- 1<sup>η</sup> Ενότητα: « Στη Σύμη ...χυλοπίτες», Οι εργασίες των γυναικών της Σύμης
- 2<sup>η</sup> Ενότητα: «Εμείς, τα παιδιά ... τα σαπουνόνερα έξω», Τα παιχνίδια των παιδιών και η αρχιτεκτονική των σπιτιών της Σύμης.
- 3<sup>η</sup> Ενότητα: « Κάτω από το παράθυρο ... και τις κουρελούδες», Το πρόβλημα της λειψυδρίας

#### Γλώσσα

Απλή δημοτική με ιδιωματισμούς από τα Δωδεκάνησα (Σύμη), π.χ. νταντέλες, κουτσουλές.

#### Αφήγηση

Η αφήγηση γίνεται στο α΄ ενικό πρόσωπο. Πρόκειται για ένα βιωματικό κείμενο, ρεαλιστικό.

Αφήγηση πραγματικών γεγονότων (Θυμήσου Νεοελληνική Γλώσσα, Ενότητα 3, Αφήγηση).

#### Εκφραστικά μέσα

Εικόνες, μεταφορές, προσωποποιήσεις, ασύνδετο σχήμα, παρομοιώσεις.

#### Ερμηνευτικές επισημάνσεις

**α. κόβανε κουρέλια για κουρελούδες.** Οι κουρελούδες ήταν υφαντά καλύμματα του δαπέδου των δωματίων (όπως τα χαλιά και τα κιλίμια). Οι γυναίκες αξιοποιώντας παλιά ρούχα και κομμάτια από υφάσματα, ανεξάρτητα από χρώμα ή ποιότητα, τα έκοβαν σε λουρίδες φάρδους 1-2 εκατοστών και αυτές τις χρησιμοποιούσαν ως υφάδι για την ύφανση της κουρελούς.

**β. Δεν έχουν στέρνα, να φοβούνται μην πατώσει και μείνουν χωρίς νερό.** Οι Αθηναίοι ξοδεύουν το νερό σπάταλα, γιατί το έχουν άφθονο, ενώ στο νησί συγκεντρώνουν το νερό της βροχής στη στέρνα και το ξοδεύουν με φειδώ, επειδή φοβούνται μήπως αυτό τελειώσει

και φανεί έτσι στεγνός ο πυθμένας της (ο «πάτος» της) με την εξάντληση του νερού. Με τη φράση τονίζεται η σπατάλη του νερού στην Αθήνα από τους κατοίκους της σε συσχέτισμό με τη λειψυδρία της Σύμης.

**γ. κάπως μυρίζει... αλλιώς στο στόμα... σα φάρμακο.** Το χωρίο αναφέρεται στην οσμή του χλωρίου (το νερό των μεγάλων δεξαμενών των πόλεων χλωριώνεται πριν διοχετευτεί στο δίκτυο).



### **Ενδεικτική ερμηνευτική προσέγγιση**

#### **Γενικά σχόλια για το συγκεκριμένο απόσπασμα.**

- Η μικρή Αστραδενή, κλεισμένη στην πολυκατοικία, στενοχωριέται επειδή είναι αναγκασμένη να κάθεται σε έναν καναπέ και δεν έχει άλλα συνομήλικα παιδιά να παίξει. Ο νους της επιστρέφει στη ζωή της στο νησί και στα παιχνίδια που έπαιζε με τις φίλες της. Τα παιχνίδια αυτά προσαρμόζονταν και εξαρτιόνταν από τις καιρικές συνθήκες. Εάν ο καιρός ήταν καλός, τα παιδιά έπαιζαν στην αυλή, εάν όχι, συγκεντρώνονταν μέσα στο σπίτι, στο μεγάλο δωμάτιο της κουζίνας.
- Αυτή η νοσταλγική αναπόληση της Αστραδενής, που ξεκινά με αφορμή τα παιχνίδια με τις φίλες της, επεκτείνεται και αγκαλιάζει σκηνές από την καθημερινότητα των κατοίκων της Σύμης, όπου κυριαρχεί η ομαδικότητα: γυναίκες που κάνουν από κοινού τις δουλειές και αλληλοβοηθούνται, παιδιά που παίζουν ομαδικά παιχνίδια.
- Η νοσταλγική ανάμνηση της Αστραδενής την οδηγεί συνειρμικά και σε μια περιγραφή του εσωτερικού ενός συμιακού σπιτιού, και ιδίως του δωματίου της *κουζίνας*, [u1] όπου κυριαρχεί η λειτουργική αξιοποίηση του χώρου και διεξάγονται οι περισσότερες δραστηριότητες μικρών και μεγάλων: ύπνος, εργασία, παιχνίδι κ.ά.
- Τελευταίο σημείο της αναπόλησης της Αστραδενής είναι οι στέρνες που αναγκάζονται να διατηρούν οι νησιώτες, προκειμένου να συγκεντρώνουν νερό, για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της λειψυδρίας, πρόβλημα άγνωστο στους κατοίκους της πρωτεύουσας.

#### **Συνήθειες και αντιλήψεις των κατοίκων της Σύμης**

► Στην αφήγηση, πέρα από τις εργασίες και τις ασχολίες των γυναικών και των παιδιών της Σύμης, γίνεται λόγος και για κάποιες συνήθειες και αντιλήψεις των κατοίκων του μικρού αυτού νησιού. Έτσι στη Σύμη:

- ☐ Οι μεγάλοι χρησιμοποιούν κάποια φόβητρα, για να καθίσουν φρόνιμα τα παιδιά (τα απειλούν ότι θα έρθει ο αράπης ή η γριά).
- ☐ Δεν υπάρχουν εστίες θέρμανσης το χειμώνα λόγω του ήπιου κλίματος και χρησιμοποιούνται κάποια αφεψήματα, όπως το φασκόμηλο, για την περιστασιακή αντιμετώπιση του λίγου κρύου (το τζάκι δε χρησιμοποιείται με τον τρόπο που χρησιμοποιείται σε άλλες περιοχές).
- ☐ Υπάρχει η δοξασία ότι το άναμμα του τζακιού έχει τη μαγική και υπερφυσική ιδιότητα να διώχνει το κακό από την οικογένεια.
- ☐ Υπάρχει η δοξασία για τους καλικάντζαρους, που εμφανίζονται στη γη τις μέρες των Χριστουγέννων.
- ☐ Καλλιεργούνται στα σπίτια καλλωπιστικά φυτά (βασιλικά, κατιφέδες). Σε κάθε σπίτι συγκεντρώνουν το χειμώνα βρόχινο νερό σε ειδική στέρνα και το χρησιμοποιούν όλο το χρόνο με πολλή φειδώ λόγω λειψυδρίας

[u1 ] Η Ασπραδενή διαπιστώνει ότι οι κουζίνες στην Αθήνα είναι πολύ μικρές, στενόχωρες (κουτσοουλές). Όμως στη Σύμη η κουζίνα είναι πολύ ευρύχωρη και αποτελεί τον κύριο χώρο του σπιτιού και το κέντρο της οικογενειακής ζωής (ένα μεγάλο δωμάτιο, πολύ μεγάλο, που κάνουμε όλες μας τις δουλειές).

**Εργασίες**

1. Ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου.
2. Ομαδικές εργασίες: α) Συγκεντρώστε πληροφορίες για παιχνίδια που έπαιζαν τα παιδιά σε παλαιότερες εποχές. Πάρτε συνεντεύξεις από ενήλικες του οικογενειακού σας περιβάλλοντος. β) Ασπραδενή, Αλεμίνα: να αναζητήσετε και άλλα ασυνήθιστα ονόματα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. γ) Να βρείτε στο διαδίκτυο πληροφορίες για την αρχιτεκτονική στη Σύμη. δ) Προσπαθήστε να ζωγραφίσετε το χώρο της νησιώτικης κουζίνας, έτσι όπως περιγράφεται στο κείμενο.